

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 27.

НА ПЕТИЊУ, У ПОНЕЂЕЉНИК 14. ЈУЛИЈА (26. СРПЊА) 1875.

ГОДИНА III. (X.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недељом. Старије за ЦРНУ ГОРУ и АУСПРО-УГАРСКУ год. н. 6; по год. 3; четврт год. н. 1, 50, н. За СРБИЈУ год. н. 7; по г. н. 3, 50; четврт н. 1, 75, н. За све друге земље год. н. 4; четврт год. н. 2. За остале плаћа се на ред 5 новчана. Продајна и све издубачко шкларе се илустрацијама, а дописи уредништву на Петине.

БУНА У ХЕРЦЕГОВИНИ.

Ми смо до сада само бљески гласове, које смо добијали о покрету у Херцеговини и о појединачним сукобима између Хришћана и Турака. Удржавали смо се, да у родољубном заносу дамо томе покрету одмах велики значај, већи него што би га могла имати бити, јер је врло ширито, без узрока и цијељни распадавати одушевљене народа, на које обмана увјек најшкрљавије дјелује, а то би свакојаче било, ако ова бунa није ништа друго, него један више у реду оних немира, који су обични у Турској.

Извјештаји, које смо до данас имали из Херцеговине, пружају нашу уздржљивост у оцјењивању важности покрета херцеговачкога, јер покрет тај још једнако стоји у границама, у којима се појавио, и дјелство његово ограничава се на опрзност и одбраву.

Иран гласови о крвавим сукобима своде се на много мањи значај. Само поједини Турци на сртали су на поједине Хришћане. Глас о једном великом боју, у којем да је до 300 жртвих било, није се обистинио. На једној двади напали су неки Турци кошаке и у томе окршају ранише се оджорица, четврт Турчина и три Србина. Може бити да је тај сукоб био повода гласу о оном великом боју. Тако исто имамо свјетур извјештај, да и онај плећ од 50 кошака трговачког робова, и не тајном, није устаницима био у руке, него да је позвати четник Петар Тугуз, који од више година непрестано четује, исти караван дочекао и зајино. У већој мјери још никако није било сукоба, а војска турска до сада се још крстала није.

Међутим влада турска изаслала је у Невесиње комисију, у којој је Асанпаша и Костаћин-ефендија, која је имала, да испита узроке побуне и устанике шта хоће и шта траже. Устаници била су се одмах упустили у преговор са царским комесарима и тражили: да ни једна кућа више од дуката не плаћа и осим тога да никакви вијех другивјех давања нема, да народ не иде на кулучење, да сва свој недице пречак становника, т. ј. глате су у мјесту сами Срби, ту да буду и у мјесту сами Срби, гаје су Срби у већини, да и у мјесту имају већину и т. д.

Турски комесари били су сагласни се са свјетом захтјевима и обећали народу да ће их влада уважити и потврдити. Изјави смо дакле узроком изајати по томе, што су устаници одмах пристали на договоре са владном комисијом, да је устанак букнуо не смињено и без одређенога сјера, и по томе, што су се устаници погодили са комисијом, да ће се устанак може бити свршити на оне.

Тек сада као да наступа важнија вјена у овом покрету. Овога часа добила смо из Херцеговине глас, да су преговори међу устаницима и комисијом побркали и прекинути, према је комисија и даље остала у Невесињу, да настоји о споразумљену. Међутим Дервизиша долази с војском да ир поврати.

Отање ствари у Херцеговини могло би дакле добити озбиљнији вид услед овога, ако се т. ј. преговори не поставе и покрет не стиса, него се судари са Дервизиша пашином војском, што би да-

сно изазо крупнијех пошљедца, које се сада већ никакмо неби могла означити ни ограничити.

„СРБИЈА И ЦРНА ГОРА“.

(Продујање)

Влада владике — Господара светог Петра најзначајнија је и историја Црне Горе, од владе свакојаче владе које су прије њега владали. Сави почетак његовог владања огорчен је свакојачи невољом како споља тако изнутра. Његово путовање у Русију, сартање у Беч и Берлин, само су искушења која му нијесу давала никакве наде. Фридрих тек што бјеше умро; Марија Терезија неповољно се сјетала владе Шћенана Малог те одби сваку жељу владичину. У Русији у мјесто да нађе свога брата, нађе прогаштво како војска неби претрпала да је у Цариград отишла, а не у Петроград код браће Руца. Али све те незгоде у мјесто да баци, у очајано владичину, оне га испунише самоуздањем и тој једином снагом врати се владичи у своју домовину. Чим дође ступи у борбу с Турцима. Његови ратови били су слични од ратова његових предходника. Сјајна победа код Кара-Мухутом с тридесет хиљада војске највећа је победа у историји Црне Горе бљески изузайнији граховску битку (од 1858 г.) — Осим што је свети Петар владика одржио много победе над Турцима, поврлио племена црногорска, која су стјизла у неусобним завладама и кривинама. Он је писао законе, писао историју, чинио уговоре. Ратовао с Французима, владиком Беском и коњалем до Дубровника. Али кад ће све ово потанко проучио и кад би се ушло у дубину сваког догађаја посебаче видно би човјек Господара владичу окањеног наузоритни особинама великога владара.

Послејне старине поразе Турака на Крусе Султан није више могао одрицати независност Црне Горе, која ју је краљ својих синова бранила. Значајно је дакле то што је султан Селим особитија ферманом признао независност Црне Горе. Текст тога фермана ово је: „Ми Султан Селим-Емир-кили, господар од неба до земље, од истока до запада, дојемо на знање вањних везирлија, пашама и кадијама, у Босни, Херцеговини, Албанији и Македонији, које окружују Црну Гору, да Црногорци нијесу никад били подјелици наше бистателне порте. С тога дакле нека буду дијело пријими у нашој земљи, а ми не сузавмо да ће и вањни подјелици бити такође добро предузетани на њиховој граници“.

Овај акт признања независности наше отачбине од стране турске није био многома познат; с тога постоји код већине књижевних радника и код многих државника до ишљене да Црна Гора нека никаквог акта којим би јој Турска де јуре признала самосталност. Међутим с такве данашњег гледишта овоје акту не достије само санкција каквог међународног тијела; али за оно врјеме кад је издан он има цијељу међународну правну врједност, коју мора и даље имати јер су конгреси и конвенције биле ријетке; али највише с тога што и они који су били уређивали су односе међу западним државама, из чега је Турска била искључена. У осталим питањем о независности Црне Горе рјешава се тим што она није никад зависала Турској нити јој је никад праче плаћала по чему би она сматрала Црну Гору за потчињену провинцију своју. Црна Гора је не зависна де факто и де јуре, с којом је, као таквом, Аустрија 1873 склопала уговор о предаји злочинаца и преступника; и уопште се према тој држави понаша као према свима сувереним државама, тако исто Русија, Прусија, Италија и Француска, једина је изузетак Инглиска као злочинаца непријатеља словенских народа у Турској, чему су узроци јасни и скоро свакоме по-

знати. Нама пак још треба да наћерамо Турску да нам формално призна независност, јер из тога неопријатљива често са порађају свакојачи сукоби који сметају трговачком саобраћају наших поданика са турским.

(Продујање се).

ИСТОЧНО ПИТАЊЕ.

С гледишта војничкога.

Под тајех насловом изшла је једна расправа од и. кр. капетана Дебелача, највише у аустријским војничким новинама, а по томе засебно одштампана, у Бечу.

Нас, у првоме реду, тиче се ово велико питање, које цијељу Јевропу постојано занима и врло често силно потреса. Ваља нам дакле пошљавати пакље и свакој војани, која се на то питање односи. Студија капетана Дебелача показује нам добро познавање стања јевропскога истока, за то немо може бити другом приликом доијети понеке изводе, а сада немо изложити само главније смисли.

Писац дјела оште увјерене, да се источно питање неће нити може дипломатским потана рјешити, него пушком и саблом. Али при то он не мисли на икавају које стране силе, ни пр. Русије или чак Аустрије, да која од ових или турску власт одржи, или хришћанске народе од турскога господерства ослободи. Он има пред очима једино војничко одношаје истока, т. ј. с једне стране персије Турске, а с друге стране Грчке и Црне Горе и Мисира, Румуније и Србије. Пошто за рат треба много новача, писац представља и финансијско стање истје држава и са врло тачним познавањем испије жељосно стање Турске, која, дакле, већ због своје невољне финансије не може избјећи пропаст своју.

Иакојичи са најдубљим познавањем војничке одношаје пошљутих земља и ослањајући се на циере и на стратегијске и тактичке разлоге, писац исповједа врло увјерене, да турска држава, кад неби од које стране сило потчињена била, неби никако својом снагом могла одољети ратним силама оних самосталнијех и њој потчињенијех народа. И многи Мухамедовци, славенског и грчког порека, придружили би се у одсудном часу хришћанским народима у природном рату за ослобођење. Истина, говори писац, да би се тада под пророковим барјаким и религиозним ентузијазмом успољена расплатио, али противише њихове одушевљавао би дух народни и Хришћанства и они би побједили својом најдубљом природном снагом и војничком дисциплином. А да ће тај одсудни час наступити, да ће букнути тај рат за ослобођење, с томе нека сунањати војнички развитак држава и народа источнијех. Тај војнички развитак особито узноси писац у Мисир, Србији и Црној Гори.

На основу ових података, које је писац изнио, говори најпошљедку овако: „Османска држава не може се више у Јевропи одржати, тек се неке вазалне државе споразуму са Грчком и Црном Гором, да отресу своје вазалско одношаје и у име уједињена са сродним народима у Турској сажној устану на Турску, предпостављајући једнако, да ни једна јевропска сила неће прескочити, да постојеће стање на Балканској полуострву и даље одржи, и да је Турска којона снага у Азији Русијом бити задржана у ово исто врјеме, када се у Јевропи спреми сурвање турске државе.“

Највише Русије против Турске востале су са свјетом јасне толмијех ратније и дипломатичкијем предузетима. И са свјетом је разумљиво, да она држава, која поред свега својега горостаног просторства у морепловском погледу нема најбољи положај, тежи да задобије отворено море, које би служило повезању велике пољско-

вођа. Слободно, dejstvo bezazne zlate sprečno je u nesini sferi, dokle god, na istočnoj moru Švedskom i Danskom, na Crnom moru od Turske samo u najdaljem istoku. — što je predaleko, da bi moglo imati važnosti za nesini volokaj u Jevropi — nesinio je koropolstvo slabodano.

„Dok Rusija u srednjoj Aziji, sledujućih svojoj kulturnoj visipi, norak po korak vidljiv-skoj moru pristupa, ona neispušta az očeh dobitak Parigrada, a pošto ushede diplomatiskijeh riješenja ne može više preko Balkana, to gledi ona da preko Kavkaza dođe do Parigrada“.

Ošbe izlaze pisac dalje, do koliko ga je usajehi na ovoj strani Rusija veđ dostojela gradešni željeznicne i uređujućih vojsku i vojnicku spremu. Kaže dalje i to, da i Turska predliva opasnost, koja joj odavno grozi, za to, da se i sama jako utarfuje u Aziji, i da ho ta okolnost u Aziji zadržati svu snagu Turske i nesini tamoshia četiri vojna korpusa.

„Mi na česka ne sumnjamo“, nastavlja kap. Debelak, „da ho rusko-turski sukob i ustanak vaznijeh država portinijeh u jedno i isto vrijeme biti, i za to ponajviše, da Turskoj u nezobližnijeh času nesina opstanak u Jevropi samo tri korpa stoje na raspoloženju.“

Jedan bi joj jedva dovoljan bio za zaštitu Parigrada. Drugi u Bugarskoj mogao bi vladati sa velikom tvrdiava i može biti protiv rumul-ske operacione vojske i protiv navlake ustava s uspjehom se braniti. Ali je sa svijem drugičije od trećih korpusa, koji, razređen od Banaluzko do grčke granice, kad bukne ošiti ustanak nebi bio u stanju prikupiti se za odsudan udar na koju strani, šta više prije bi mogao biti sa svijem potrvem na sjeveru od srpske i crnogor-ske, a na jugu od grčke vojske.

„Preka takom stanju stvari i odnosniju snaga među Turskom i državama, koje je obuzi-paju, očevidno je, da se turska vladavina nesla-va na duševnu i može biti protiv rumul-ske operacione vojske i protiv navlake ustava s uspjehom se braniti. Ali je sa svijem drugičije od trećih korpusa, koji, razređen od Banaluzko do grčke granice, kad bukne ošiti ustanak nebi bio u stanju prikupiti se za odsudan udar na koju strani, šta više prije bi mogao biti sa svijem potrvem na sjeveru od srpske i crnogor-ske, a na jugu od grčke vojske.“

„Preka takom stanju stvari i odnosniju snaga među Turskom i državama, koje je obuzi-paju, očevidno je, da se turska vladavina nesla-va na duševnu i može biti protiv rumul-ske operacione vojske i protiv navlake ustava s uspjehom se braniti. Ali je sa svijem drugičije od trećih korpusa, koji, razređen od Banaluzko do grčke granice, kad bukne ošiti ustanak nebi bio u stanju prikupiti se za odsudan udar na koju strani, šta više prije bi mogao biti sa svijem potrvem na sjeveru od srpske i crnogor-ske, a na jugu od grčke vojske.“

„Preka takom stanju stvari i odnosniju snaga među Turskom i državama, koje je obuzi-paju, očevidno je, da se turska vladavina nesla-va na duševnu i može biti protiv rumul-ske operacione vojske i protiv navlake ustava s uspjehom se braniti. Ali je sa svijem drugičije od trećih korpusa, koji, razređen od Banaluzko do grčke granice, kad bukne ošiti ustanak nebi bio u stanju prikupiti se za odsudan udar na koju strani, šta više prije bi mogao biti sa svijem potrvem na sjeveru od srpske i crnogor-ske, a na jugu od grčke vojske.“

DOGAĐAJI U SVIJETU.

Narodna skupština u Srbiji sazvana je i sastala se 15. Avg. i to ne u Beogradu, nego u Kragujevcu. Izbori su veđ narušeni a ushede toga izdao je ministar unutrašnjih poslova ra-

snice savna okružnim načelnicima u kojim može vranac sadnje vlade. „da bi se unaprijed pre-ejeko put politički agitatorima i smutljivcima.“ Naposljedku preporučuje ministar načelnicima, da pri izboru budu zaštitna zakonitosti, kako bi se bez uticajna, prema propisima zakona, rabo-rito i savjesno saizveli.

Izbori za zemaljski sabor u Ugarskoj skoro su dovršeni i ispali su vrlo povoljnoza Tiseliu vladu. Narodnosni zastupnici pretrpili su ovaj izboriva veliki poraz. Kod Romana plo je sam Mochovi i Babosi. Od srpskijeh narodn-jeh kandidata izabran je do sada jedini dr Polit. Jom izaju u tri srezu njihova da se o-bave izbora, i u jednome od tih biše po sva-ki način izabran Miletić, koji je u Banaluzdu ostao u izvani.

I u Hrvatskoj odпочeti su izbori za sabor i to vrlo živo, a prilika je, da ho se izboriva borba sas značajno razvijati. U mnogijeh mjestina istaknuta su ovozicionalni kandidati protiv kandidata narodne stranke, koju u vlad-noj nazivaju. Maknici, vođ ovozicije, podleglo je u P. karlovačkoj izboru i sada ho sigurno u drugoj mjestu kandidirati. Maknicena stranka najviše se pokazuje u primorju. U Srijemu omet obrazovali se protiv vladine stranke liberalno narodna stranka koja stoji između one i Makni-čeve i biše joj zadatak da srpsko ime i ante-rese protiv Hrvatsva zaštitava, i ona je veđ istakla za kandidata u Srijemu same Srbe. Kad se izbori dovrše vidiše se, koliko ho biti o-kršena bivša narodna stranka na prošlom sabo-ru. Pojavni što se pokazuju u ovoj cijelaju ko-ruju se sačuvati, premda su se veđ izodavali predavali.

Ruska ekspedicijska u Aziju uzme-rijuje nemalo protokvane Rusije. Kao što se čini, najvjerađa turkestanski guverner sa dvije strane udariti na Turkomane. Jedna ekspedicijska ošerirala bi prema Hissaru, a druga prema Mer-ku. Povol ekspedicijska dala su veska plemena, koja su navadila na kinesija grad Titaž i o-šerirala ga. Za ovaj čin stiče ih dovoljna ka-zna. Ali da se takom događaju za buduće za-pririje, hoće ruski zipojednik u toj provinciji, Ćeneral Ivanov, da uzme Mera, glavno oslo-nište Turkomana. Mera, koliko zemlja, toliko grad ima veliku važnost u pogledu prometnog, a ne manje i sa strategičnoga gledišta. Ovak ekspedicijska privukla bi se Rusija na dvije strane Indiji; što Engleskoj dakako nebi bilo po volji.

Italijanski službeno novine priovaju od parlamenta primljene zakone o obšem stanju u Siciliji i o izvanrednim sredstvima za sigurnost. Uzakud se je dakle govorilo, da se pot-pisuju u Siciliji adrese na kralja, da ne potv-rdi zakon o sigurnosti. Jednu adresu zaplijenilo je državno odvjetništvo u Palermo, a druge je jednostavno neđe nestalo; jer se ništa nije čulo, da je otišla kakova deputacija, da je pre-đa kralju.

Neki su veđ počeli agitirati za odijeljenje Sicilije, ali nijesu našli kod domoljubive na-rodnosti bini nikakova odziva. Neprestaje ih dakle drugo, nego da za vremena još izjavku, ostavivši se same dalje agitacije. — Danas vknju izabrati ho predsjednika obiju komora, da izaberu dotične vožerjenako iz sredine par-lamenta.

Bonaartisti e su zavime poraženi, čij avije narodna skupština odobrila izbor barona Borghoa. Ovo je za njih strašan udarac. Nebi ih bilo ni najviše smetalo, da je narodna sku-pština osudila njihove saletke, samo da im nije dirnula u njihova kandidata. Vjerovatno je, da ho se za njih također nepovoljno riješiti in-terpelacija o djelovanju bonaartističnoga odbo-ra. U tom ho pogledu imati odlučni glas libe-ralno desno srednjete.

Egipatski vice-kralj naredio je da se počivani od ijeseća Augusta zavezde u zemlji njegovoj hrišćanski gregoriani i kalen-dar. Ova ho rezorba presieno napraviti silni prepat u narodima Muhamedanaca, koji se vnače terdoglavno drže tradicionalne svažnosnosti. — Porta ustupila je zavezdu Zaidu vice-kralju. U sled toga povisalo se na 15000 lira danak koji Egipat plaća portu. U Zaidu do sada je vladalo veski ševak bez uticajna portica, te je o-šerirala u stvari bila sa svim nezavisna, ali je pri-

zavodala portivno suverenstvo i plaćala godiš-nje danak 800 lira turskih.

Španjolski voštnik u Parizu dogova-rio se je ovih dana s maršalom Makmahonom, a za tim i s Bismarcom, koji sada zastupa ministar svedskih poslova. On je zahtjevno, da fran-cuska vlada podvostruči svoja sredstva na ovim mjestima francuske međe, ho bi Dore-garaj mogao pokušati, da uzvraće u Parizu, na-pokon još zahtjevno da se svi karlistički voj-nici, koji bi s Deregarajem, ošeraju u Španjo-lsku, ali da se interniraju u Francuskoj.

D O P I S I.

— j. — DUBOVNIK, 6. Julija. — Rasuo se je po našem gradu glas, a imao puno razloga dr-žati ga za istinita, da je odavšnja turski ge-neral-koniso Antun Vrkaž premješten u Persiju i to baš u Hamad. Ko poznae i na daska o-voj u krui i mesu křišenoj Turčina, zavisla ob-radovao se od svega srca njegovoj premještanju.

Ovaj inšćuti křišenoj, koji sadka nečov-jetna i neudika sredstva uotrebavljao na štetu vnu, koji je su toliko nesvini srpskih sinova naučno amerikanske pustivše, samo za zadovoljiti crnoj svojoj dušii, koji je zimus svoja kavaza Kavkaza preobukao u crnogorekog odjela, da uho-đi naš narod po Hercegovinu, hoće li pristati uz kvažu protiv Turaka, i ko bi preobio sva nepoštena sredstva, s kojim se je on zavo služiti protivu nas, na korist Turskoj! Danas za nagraditi ova nečovčina njegova djela vlad- njegova premješta ga na Dubrovnik rodinog vlad- govog mjestu, u Persiju. Eto nagrada staroj u- dvorici turskoj.

Ovaj čas javka mi prijatelj iz Plova, da se Plovci listom odmešu.

Ošbe se ustanovljuje odbor za potpomaganje stradalnika u Hercegovini.

TRST, 2. Julija. — U Parigradu omet je turski burik posruio, a svedioj kobali kolani pukao, jer je para nestalo, a sad se k poslednoj stvari pristupa, kako bi se još i ovog puta, na kakav zašim izpraviti i uglatiti mogao. U pro-racunu pokazao se velik deficit, a sad omet groša nema. „Finitizacija čok, a para jok“ to je kod Turaka vladalo, samo je to, što je dosad izvora i novjerena bilo, a toga više nema. In-skočnja, kao što hoće još kakva križa biše čuda od čelija i dimijija.

Bišete čuli, da su braća Vuchetić, odavšnja g. Jovo i odeski Stezo, u red plemstva e pre-dikatov Bišedanski proizvedeni i prošlim dnim obnarodovano je crsko pismo i veđ su dilomno i jednom i drugom dostavljene. Braća Vuchetić poznati su našem srpskom narodu kao vrsni Srbi, osobito g. Stezo Vuchetić u Odesi, kog je i vaš kralj s kavalerskim křetom za slobodu i nezavisnost Crne Gore odlikovao. Vlada je on svakom Srbini, koji se u onijem krajevima, na u- dajkoj potraživši nalazio svojsku u pomoć pri-tekao. To su ljudi od prirodne pametnosti, za to se radujevo što ih je i vladar odlikovao.

Mađari izvikuju što su srpski izbori tako traljavo ispali, ali to Mađarsku i Mađare izbo-viti neđe, i ako je za čas nevole utalozeno.

Srpska narodna skupština sazvana je za dovidući vijesec u Kragujevac.

U Hrvatskoj vodi se borba zbog izbora, i sad se svi načini uotrebduju, da Maknici i- zabrani ne bude, i sva je prilika da ho prosveti vad u zemlji ni organa nema koji bi vesov pra- vica zastupa.

PETIŃE, 13. Julija. — Javlaju nam iz Jezera, da je barjaktar Rašo Spasovje s Lukova poginuo na Kraljevoj Gori, u vladaljskoj vlad- luku, kuda je svoijeh posloj prolazio. Ubijen je iz potaje na putu, te se nesini vrbio, ali je in- straga narušena. Rašo je bio dobar junak. U ratu g. 1862 postjeko je Arslan-bega Tosku, u boju na Slatu.

— Iz Andrijevicije vknju nam, da je 8. o. k. bio жестоко okřišio među Srbima i Turcima u turskim Vasojevicijama. Povol je bio to, što su Turci jednoj ženi učinili nasilje. Boj se pro- gdušavao do same naše granice, kuda su mnoga

арна падла. Незна се још колико је кривих и
равношјех.

ПИСМА ИЗ ЊЕМАЧКЕ.

Визбаден — 1870.

(Свршетак XII. писма).

— Пред само вече сјетили смо се да
сво далеко од жељезнице и да се можемо одоц-
нити. Задржали смо се на једном мјесту где је
било добро тиво и вечера. Сунце је већ било
зашло а прили обаци ускорили су покретну. Кад
смо праспјели на жељезницу ја останем да платим
шочијана, а мој другар отрчи да купи биљете до
Кастела. Одонд сам платио ја за обојницу водо-
куда ће он, и тако бихамо изврени. Кога су
већ почели кретати кад смо ушли. Вјетар и киша
пошли су да заједно с нама путују. У колима
није било много свијета. Ми затворимо прозоре,
сваки се наслони на своју страну и заспа. Пиво
и њемачки нови романи врло су добра медицина
за спавање; при тог биха смо невољно уморни
од данашњег ходања по вароши. Кроз сав осје-
тво сам да смо се неколико пута на штапијама
успављали. Један пут сам се пробудило и видео
да је у колима подпуна покривина. Лампа се у-
гасила, киша је на пољу плаштала, сви су око
мене одвалили; кога су виша врло брзо. Ја сам
био задовољан да још нијесмо у Кастел дошли,
наслоним се опет и слатко заспам. Колико сам
по други пут спавно незнам. Отиша што су мртви
и што спавају вријеме брзо пролази. За будне
троје савјет. Тек вика кондуктора „дошајте смо“
пробудила ме. Сви су излазили из кола, и ми смо
изишли. Идући из жељезнице ја све стране раз-
гледам, за тик рекнем мој другару: „Ми није-
смо у Кастелу“. — „Да ће смо?“ упита он. „То
један Бог зна“, одговорим му ја, и убрзо у је-
дан омиљив, који нас одведе у гостионицу, где
нам један дрешља велнер отвори собе. Ко би
знао за коју је варош он бијед умео. Зора је
већ била. У зору је најслаби и најтврђи сја-
сници да зора свиће. — Ми сваки у својој соби
спавко заспамо.

Како смо се пробудило, запалио сам цигару,
отворио сам прозор и овако још необучен гледао
сам на улицу. Бијело је већ десет сати; свијет
врло је својим послом тако амо. Ношњом у про-
стјех жена било је другачије него око Визбаде-
на. Мало за тијек отвори се прозор до моје со-
бе. Највише видих од дућана дан, на онда цига-
ру, за тијек нос и цијелу главу мога сапутника.
Пошто је веко вријеме гледао уз улицу и низ
улицу, окрене се каже прозору и викне: „ми ни-
јесмо у Кастелу“? — „Да ће смо“? — упитан
га ја. — „То један Бог зна“, одговори он. За-
твори прозор и оде да се обљаче. То исто и ја
учиним.

После пола сата свијет у славу ће се руча.
Наједн мига и још неколико путника. Ђе сви за-
једно друштвујемо. Овом приликом не могу се
уздржати да вам и то не јавим, да онда најблизи
на јошвише југославенских ријечи, као што су:
дажине, шпацир, друштво, шлосер, шустер,
ринерлајш, тишлер, путер и стотине још. — Кад
смо били готови платити рачун, узмемо своје
столце, и пођемо по вароши. Није никакво било
у реду питати у гостионици пред онојаквијем
путницима како се зове ова варош. Треба се
једном почети обзирати и на ивице осталог сви-
јета, шта би рекли они људи о нама, доћи и
појати у једној тако великој вароши а не знати
како се зове, а кроз ваздух путници још не ле-
те. О томе ћемо лако шетајући се извјестити.
Нова варош, то је нова заблава за нас, а шта је
друго овај живот него једна заблава; велика у-
годна и весела, а велика бједна и замерна. У-
лице кроз које смо ишли било су прављене лје-
ве. По неколико старих кућа учини ми се да смо
у Либку; но Либек лежи на мору, а овђе мори
нема. Може бити да је пресушило. Има лјејних
кућа и палата, али има их и ружних. Различни
људи на различне куће. Људи се још нијесу
сложили да једнаке кне правне, а нама ли да
једнаку пенет и куће имају. По свему што смо
виједи могли се држати да је варош доста вели-
ка и доста жива; свуда чујемо само њемачки језик,
али у Јевропи има три хиљаде и двије стотине
вароши у којима се њемачки говори, не рачуна-
јући ту Нешту и Темшвар. Ко би погодно у

којој смо ми вароши, а то нам је врло нужно
знати, да би се могли у Визбаден повратити.

Кад смо дошли на пијалу зауставимо се код
једне старе штатује, гледали смо је дуго, али о-
на није нам ништа друго умјела казати него да
се зове Фридрих; таме је на њој стајало напи-
сано. То значијео није био велики Фридрих, јер
је имао лијеп и прав нос. — Гледао сам да се
са каквом разборитијом човјеком упусти у раз-
говор о овој штатуји, па том приликом моћи ћу
дознати и ова варош како се зове. Видим да и-
де и да ће поред нас проћи, један пристар, врло
сув, мало погрљен господин у дугом капуту, у
десној руци носи штап, под лијевој кишком не-
колико дебелих књига, на носу наочари, на гла-
ви стар шешир. По овјем знацима што сам по-
бржејо сваки онај који је учио јестастеу исто-
рију, може лако погодити да је то њемачки про-
фесор. Кад је био према нама ја корачим пред
њего, прихватим се руком за шешир и учтиво
завијам га: господине би ли ми могли што год
о овој штатуји казати? — Он се такође при-
хвати за шешир, корачи мало с пута куда
свијет пролази, и поче ми цијелу историју ра-
това за ослобођење сјевеира Америке и о стару
њемачких држава прије сто година причати. Он је
своје причине одмах одјелеља раставио. —
„Прво“ говорите он „казашу ми узроке постан-
ка ове штатује; друго срестава ноуачина којима
је подигнута; треће ко је подигао, и четврто жи-
вот овога комо је подигнута. Дакле прво — и
онда ми је причао обширно, да је тај исти Фри-
дрих втори њихов ландграу, прије сто година
владао овђе. Кад се сјевеира Америка тукла за
своју независност, и кад је Инглешија за скупе
ноуце тражила војнике по Јевропи, онда је тај исти
Фридрих дванајест хиљада својих војника, хра-
брих њемачких синова, продао Инглешија за де-
васет милијона талијера, те их Инглешија посла-
ла у Америку, где су сви изгинули. А он је од
тих новина начинио не далеко одатле лијепо ш-
лату и парк што се зове Вилхелмскхе, и наре-
дио те му се још за његова живота тај исти
споменик подигао. — Док је он то причао, ја
сам га два пут питко: како се зове ова варош?
и он ми је на то питање свагда именовано по
једну америкинску варош где су се они Њемци
тукли о којима је казивао; и кад је да ја пи-
там за имена тих вароши. Пошто видим да ње-
гово причање нека краја, а које питање нема
правог одговора, ја му се поклоним и захвалим
на објасњењу, он ме поздравил и оде.

Кад се повратим и кажем моме сапутнику,
који је поред штатује на својој столци безбриж-
но сједио, да нијесам могао дознати име овдје
вароши, и кад му приповједам историју о тој
штатуји, он ми каже, да му не треба много око-
лишати него просто и у кратко питати ирвога
кога сретнем. Ја га послушам, и пошто смо иш-
ли неколико минута, зауставим једнога који и-
ваљаше озбиљно банкерско лице: — „господине,
како се зове ова варош“? — Он погледа у мог
сапутника који се по несрећи мало сближио, а
тик окрете се мени и ошоро ми одговори: „госпо-
дине, ја не дозвољавам да сва мого шалу проволити-
те“; и оде љушито брзим кораком неспросто
грдећи ме. Ја се рјешим да више никог не пи-
там. Ишли смо даље невесели и забринути, по-
ред најљепших дућана ове вароши. Пред сваким
смо по мало застајали, јер је било изложено сва-
којакх ствари осим штапова. Кад смо дошли
прежа једном дућану где се цигаре продају, ви-
димо на великом стакленом окну француски на-
писане ове ријечи: „овђе се такође француски
говори“. То обрадује мога друга, и одмах пови-
че: антроп; ја му одговорих ту исту ријеч.

У дућану је продавала цигаре једна плава
врло лијепа девојка. Говорила је брзо и добро
француски, уз сваку се ријеч смјала и шмљала.
Ми обојица сједнемо, она изнесе нам десет ку-
тија цигара и са сваком кутијом изговорише је
много ријечи казујући које су цигаре, одатле су,
и пошто су. Ми смо бирали цигаре. Требаје су
нам за цут.

У томе иша ишијех леђа чујем неку цркву;
окренем се и видим неколико кавеза са врло
лијепис птицама. — „Је ли вам и то на прода-
ју“? — „Све што год видите“ — одговори она
и хитро их донесе и поређа испред нас. Ми
оставимо цигаре и загледамо се у птице како скла-
чу по њиховим валим кућицама, а она је међу-
тијем њихово пјевање са најљепшијим ријечима
хвалила. Кад смо јој казали да смо дошли из
Визбадена где смо само на вратко пријесе ради
купиња, и да нам не требају птице. Она ост

наставил: „купите па их поклоните коме, гледајте
какав је то лијеп дар, нијесаша би се дана обо-
радовала“. Осим птица кавези су такође били
лијепис, од жиче су одлетели и оварбани, сваки
има своја врата и своје судове где стоји вода и
рана за птице, по том у сваком имају неке пре-
граде и лествице по којима се птице пену и
олазе. Њепшега покљона којој газдарница у Виз-
бадену номи могао наћи. Она дуби птице, сваки
дан кад дође с пијале чујем је где говори о гу-
скама и пљавицама. Обојица купило и платио по
једну кутију цигара и по један кавез са малим
жутим птицама. О главној ствари још ни један
нијесмо почели разговор.

Кад смо устали да пођемо, мој друг одважи
се и рече: „Ова је варош лијепа“. — „Како рај“
— одговори она; — „а девојке су у њој лије-
пе“. — рече он даље — „као анђели“ — од-
говори она. „Моја драга госпођине — настави
он даље — кажите ми како се зове ова варош“?
и помислова је родитељском руком по образу.
„Мој драги господине“ — одговори му она осим
истих пољганих тонов, — „та се варош зове
Нештеша“; — (што значи недирајте); и пре-
вијала се од свијха. Сад му је притекло у помоћ
и рекнем јој: „ја вам се закљича да он незна
како се зове ова варош, за то кажите му“, —
„а што му ја не кажете“, одговори она неспре-
стано свијући се. „Незнам ми ја, за то вас без
сваке шале молимо кажите нам како се зове ова
варош“? — „London“! повика она, и тако се
гласно смјала, да су у наше птице носеле пје-
вати. Она нас држи за Инглезе. То даје прилику
моје другару, те ми запита, кад смо даље ули-
цом ишли: „Ви нијесте господине Инглез“? —
„Нијесам, а ти“? — „ми ја“ — одговори он. То
је све наше познаштво. Знали смо да нијесмо
Инглези. Идући даље уличком осарћали смо се
да би виђали кога коме би платили да ове ку-
пљене ствари за нама носе. У томе најбоље на
једну велику књижару. На пољу било је много
нових књига на више језика изложено. Ја врло
радо гледам изложене књиге. По написаних пога-
ђах и читам њихов садржај; а то је лијепа забав-
а. Најбоље на једну француску књигу, која се
зове: „Лјубок против другог времена на жељезни-
це“. — Мени је дуго вријеме и осим жељезни-
це. Но мом се другару допадне та књига, с тога
убрзо обојица у дућан, где је он одмах купи
и плати. Изнесу нам још много нових књига, међу
којима кло најважнију покажу нам роман
„човјек што се смије“. — Читам сам и француску
и њемачку критику о овоме најновијем дјелу
Виктора Хуга, и рекао бих да би било одже-
вало да се зове: „човјек што плаче“. Французи
кажу: да је ту ум људски показало до које се
висине може подићи у главни једнога појето; а
њемачка критика каже: опет једно страшно по-
знавање се у француској књижевности, а брук и
сржота разуму рода људскога. — Међутим сви
га купују и читају. Све што је Виктор Хуго на-
писао до сада, прочитао сам, и ово бих врло
радо читао. Шест дебелих књига, крупним словама
печатаних. Французи пишу дебеле романо;
Њемци пишу дебеле научне књиге. Запитао за
цајену, и чујем као одговор двадесет и три фе-
ринта. — То је управо десет најбољих ин-
глеших бингета и са сваки још по чина пана.
Што је много много. — Но брзо се договоримо
те обојица заједно исплатио; кад прочитаво
продаћемо интивару. Док су нам тоци спрема-
ли књиге, ја се загледам у једну велику квалу
Јевропе. Ту међе и она варош стоји забележена,
али ко би знао где је. Гледам од дућана дошаје
и хвалимо ми је много тај земљовлац на коме су
означени најновији гвоздени вутови. Средња на-
сво паде ми на ум и ја га са страхом запитам:
„је смо ми сада на овој варош“? — А он одговори:
овђе смо; — и на земљовладу притисне претом на
варош Касел. „Давно Касел“! повиче ја —
„Касел“ повиче мој другар, и плесне се рукама
од чува „од куда ми у Каселу“ — повиче ја,
— „шта ћемо ми у Каселу“ — повиче опет он,
— „када одговори: „дако ми не знате ми знаста
не знамо“, и стајо је и он и сва три његова
нових чуђећи се што нас је та ријеч Касел то-
лико узбунила.

Нашли смо једнога то је за нама носно све
купљене ствари. Идући управо на жељезницу,
сјетили смо се од куда је произишло то што смо
мјесто на запад штовали цијелу ноћ на исток.
Мој другар у Франкфурту тражио је биљете за
Кастел, а они нијесу разумјели него му дали за
Касел. „Ах — повиче он — како су глупа и
нема ислачких вароши; тако сва лани хтјео да

наем у Лонду, а они ми дали бијет те сам отишао у Лонду, са свима на другу страну". Закључиво да се истиа путем не вратимо у Визбаден. Промисли ноћи видјели смо те предјеле, идуће ноћи да видимо друге.

(Продуцкће се).

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

— Изшла је из штампе осва свеска „СРБАДИЈЕ“ са овим садржајем:

Текст: „Трени славног“, роман у три књиге од Јаше Игњатовића (друга књига, продужење). — „Кабарјата“ од Карла Хајзеа. — „Кроша“ pjesма од Осајана, превео Мита Поповић. — „Убала“, приповјетка из калучког живота од Јелене Хавоне, превео Сава Петровић (свршетак). — „О постанку човјечијег рода“ Хекел, (прво издавање) превео Станиша. — „Јован Грчић — Миленко“. — „Саборна црква у Пиззи и водопад ријеке Муриса“. — „Цар Фердинанд I.“ — „Бледско језеро у Крањској“. — „Гуслар на путу у цркву“. — „Бљешће“. — „Библотекарија“.

Сликe: „Јован Грчић — Миленко“. — „Мирнаре“. — „Саборна црква у Пиззи“. — „Бледско језеро у Крањској“. — „Цар Фердинанд I.“ — „Водопад ријеке Муриса“. — „Гуслар на путу у цркву“.

У деветој свесци „Србадије“ отвара се нова рубрика: „Књижевни преглед“ која ће доносити праведну оцјену српских, а по њад кад и других словенских и страних књига. — „Србадија“ ће одаод његовати и музику, јер се одавна већ појавила та потреба код наших музичких Срба и Српкиња, и већ у деветој свесци довијеће „Коло“, поје је за гласовир сложено чубени млади компоиниста др Јован Пачу.

У забавном дијелу довијеће скорим „Србадија“ поведу „Пушнина и Бабурина“ од Ивана Тургенјева, за коју је критика рекла, да је најљепша и најсавршенија новела Тургенјева, и чувеном новелу „Пик дам“ (зелени горњак) од Александра Пушкина.

У деветој свесци почиње „Србадија“ доносити весела занимљиве приповјетке од Вука Врховца.

Све свеске, које су до сад изшле, могу се добити; предплатници се узудно уможлавају, да што створије обнору предплату.

— Изшла је у Биограду седма свеска „ОТАЏБИНЕ“ за мјесец Јули. У тој свесци ово је садржина:

1. „Српска химна“, од Јована Ђорђевића. Музика од Даворина Јенка. — 2. „Ујезничкова синовица“, (свршетак), од М. П. Шапчанина. — 3. „Рукунија и Рукић“, (наставак), од Настае Петровића. — 4. „Васа Решект“, (наставак), од Јаше Игњатовића. — 5. „Путовај у југозападној Србији“, са картом од Ђенералштабног капетана Мих. Н. Извића. — 6. „Стари пола Тихомир“, (свршетак), од Ђуре Јакшића. — 7. „Ђураћ Брашковић“, историјска студија од Чедој. Мијатовића. Чавик пет. Битка код Голупца. — 8. „Кнез Милош“, драма у пет дјелова, у стиховима, од Милана М. Максимовића. Први дјео. — 9. „Датинице“, у неколики дојички приговори, од Ђенералштабног капетана Младена Јанковића. — 10. „Глава шећера“, приповјетка од Милована Гинића. — 11. „Демократија“, и данашњи представнички систем (наставак) од Г. Гершића. — 12. „Атмосфера“, јавно предавање Симе Лозанића (свршетак). — 13. „Како је војска мала уређена“, од Ђенералштабног капетана А. Ђурића. — 14. „Једној несташној девојци“, дјерска pjesма од Т-на. — 15. „Напредак и метајестивенице“, по Хелмхолду од др. Лазе В. Дожића. — 16. „Политичка хроника“, радња последње народне скупштине (свршетак). — 17. „Канџови преглед“, Жил Вернеу српског преводу од Андре Николића. — 18. „Позоришни преглед“, Шекспир и Матија Бан од др. Лазе Костића. — 19. „Библиографија“, саопштава књижара браће Јовановића у Панчеву.

Н А З Н А Њ Е.

На основу ријешена књижевног одбора српског академичког друштва „Зору“, част нам је свих скупљачки и претплатницима на књигу „Зору“ ово јавити.

1. Књига ће у штампу ићи, чим се домаћи број претплатника јави.

2. Књига ће изаћи концем друштвено годише, а то је концем Септембра.

3. У своје ће се врјеме дати о свему јавни рачун.

4. Кома је од претплатника удесније, нека изволи обратити се у Н. Саду на браћу М. Поповића, а на Цетињу на уредништво „Глас Црногорца“. Скупљачи пак нека изволе непосредно се обратити на благодјелца.

У Бечу, 1. Јануја 1875.

J. Сименовић Чокић,
перовођа.

Андреја М. Матић,
предсједник.

Т. Стефановић Вилоски,
благодјелник.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Нездрави становни у Бечу). Због превеликога помора у Бечу ишла су пољеренства прегледати станова и наша 3500 станова, у којима се никакo неможе становати, а да се здравље не поквари. Нађено је сиротиње, нагњетене у лошим просторијама, као што се у штаље трапа свијено. Радница код многих обртника бјажу горе наставени него ли код неколико ваљана господара нијега стока. Пољеренство је нашло, да су радници зло наставени код 512 црњара, код 232 столара, код 128 бравара, код 119 токара, код 64 пекара, код 48 гостиничара, код 48 кметџера, код 40 месара и кобасчара, код 39 кројача, код 27 ковача, код 23 возара, код 20 ликара, код 17 кловчара, код 15 колара, код 14 бачара, код 34 носједника тако званих хербергера и код 202 друга обртника. — Од оно 3500 нездравих станова 2201 је влажни, 375 их је пренапуњено, а 205 у које недопире ни зрак ни свјетлост. Остао и нијесу просторије станованима најљепше, али у њима убоги људи морају од нужде становати.

(Суша у јужној Русији). Одескою „Вјестнику“ пишу из Бендерја у Бесарабији, да у читавом ошћењем онурају није од четири њеђе дана воћ ни капи кишне пало. Зична као и јара шевница са свих је пропала. Кукуруз који је рано посијан, држи се још којеквако; од познијих усјева није се још никоји из земље ни могло. Како „Доиске позива“ јављају, у Новој Черкеску овај је час велика жег, да човјек од 10. уре прије па до 5 после подне не може улицом проћи. И ошће жетина зло стоји. — И из турских покрајина тужо се на велику суму. Турска влада одредила је, да по цамјана мило Бога за кинту.

(Чудан брљ). У Бечу и мо је ко, ко чеби знао за меклово „Мулдкнистлерја“. Имо јој је Катарина Пузерерхер, родила се је без руке и нога и показује, како вјешто ујко слашто усина и зубина радити. Много маште не треба, да човјек представи несретну накву, о којој треба одмах додати, да је у врло зрелог добу. Но она нађе ипак човјека, који јој поклати срце и који ће с њом у браку живјети. Имо му је Едуард Гута, у најбољој је доби и стројар, те се је са „Мулдкнистлерјом“ јуче у 9 бати у јутро вјенчао у цркви св. Јосипа у градском предјелу „Лајпгрубе“. Не треба на сложњати, да се је Бечани извразила сила божја, по вјереници их надкудрине, јер се дадоше вјенчати у сакристији. Заручицу је ђенер дигао из кочије и одио у сакристију, а након обреда узео ју је неким оупруг, те поставио у своја кола.

(Прогорело од грома). У Вителу код Единиља у Француској ударио је гром у једну кућу и погодио човјека од четрдесет година, који је од порода био нијем. Дошао к себи проговорно је; ријеч је добио, јер му је велики узркан сав живот.

(Пред Балаклавом воде бродове). Дески „Вјесник“ јавља, да у балклавском заљезу каде водати бродове, који су потонули у

кримском рату. Балаклага је близу Севастопоља и пред њом је стајала италијанска флота. На једном броду пропало је врло много новца. Из Марсиле дошли су већ бродови, који ће потонуле лађе изваљити, и довели са собом много стројева за посао.

(Опорука цара Фердинанда) датира се према најновијим вјестима из год. 1858; после тога вријеме провјерена је само у неким небитним тачкама. Цар Фрањо Јосип ступа у посјед свих добара и покретног имовине, изузмијаша једног добра у довој Аустрија, које ће преузети надовојода Фрањо Драгутин.

О Г Л А С.

СВИЈЕМА БОЛЕСНИЦИМА

снага и здравље без медицине и трошкова.

REVALESCIERE DU BARY из ЛОНДОНА.

Има већ 28 година како ни једна болест није кадра супрот стати деликатној овој храми, која без медицине и трошкова лечи све боље у желуцу, живцима, грудима, плућима, устри, жлездама, слузици кожом, дисању, бубрезима и ђелцима, као и туберкулозу, сушину, сипшу, кашаљ, затвор, пролај, слабост, шуљене, водену болест, грозницу, несвјестаци, конгестиве, зујамо ушију, блување баш и за врјеме трудноће, сујорност, иршалење, ревиу, костобољу, бљедину. — Извод из 80.000 цертификата од људи, који су се помогли, међу којима цертификати од професора др. Вурцера, г. Бенота, редов. професора медицине на варбуршком универзитету, медицинског свјетника др. Ангелстајна, др. Пореландца, др. Камбела, професора др. Деле, др. Уре, гроице Кестелтјурквинце, маркисе Брехановице и многих других високих особа, свакоме ће се бесплатно послати.

Братак извод из свједочанства.

Број 64.210. Маркиза Брехановица 7 година патња је од јетре, по испла сна, дретали на свих удоима, иршанима и чиница.

Бр. 79.810. Г-ђа удова Клековица из Дезелдореа, патња је од данашње главобоље и блувања.

Бр. 75.877. Флоријан Кеде, ц. кр. чиновник из Будима, имао је запаљење плућа, несвјестаци и терет на грудима.

Б. 75.910. Г. Гавра Тешнер, ђак више трговачке школе у Бечу, боловао је од груди и живана.

Б. 65.715. Г-ђица Монатујера није могла да једе ни да спава и иршавила је.

Више храми Revalesciere него месо и код одраслих и беце уштеди 50 пута више на цијени него ли у другим материјалима и јелима.

У пахланим кутијама: по фунта 1 ф. 50 н., 1 фунт 2 ф. 50 н., 2 фунта 4 ф. 50 н., 5 фуната 10 ф., 12 фуната 20 ф., 24 фунта 36 ф. — Пишкоти од revalesciere у кутији по 2 ф. 50 н. и 4 ф. 50 н. — Чоколада од revalesciere у прашку и таблицама за 12 шоља 1 ф. 50 н., за 24 шоље 2 ф. 50 н., за 48 шоља 4 ф. 50 н., у прашку за 120 шоља 10 ф., за 288 шоља 20 ф., за 576 шоља 36 ф. — Добити се може код Barry & Comp. у Бечу Wallfischgasse п.г. 8., у Пешти код Joseph v. Török; као и по свима варшави код добрих апотекара и дућаника; а бечка кућа шаље уз поштацку упутницу на свој стране. Још га пролаје у Трсту: Settavallo; у Задру: Андрић; Рајечи: Produm.

(52—6)

НАЈНОВИЈЕ

ЦЕТИЊЕ, 14. Јула. — Данас је дошао закониксац г. Богшић и доисо израђено закон за земљу нашу. При самоно закључку лиота дошли смо да ће се идуће неђеље састати маза народна скупштина, из које ће се избрати један одбор, да ове законе прегледа и протресе. А по томе о малог Госпођину дие сазваће Њ. Св. кнез велику народну скупштину за проглашење закона.

Штампано у државној штампарији.